

rudaí-beo

Fiach céadfaí i ngairdín na scoile

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh ag déanamh iontais os ard faoin méid a d'fhéadfadh féachaint, éisteacht, tadhall agus boladh cúramach a nochtadh i ngairdín na scoile. Ainmnigh an dá phríomhfhocal agus na ceithre thasc fiaigh (ildaite, fuaim, garbh, boladh — gan aon bhlaiseadh). Roinneann na páirtithe tuar amháin lena chéile, ansin siúlann an rang cúrsa gearr timpeall le ceithre stad pleanáilte, agus ainmníonn siad os ard rud amháin a d'aimsigh siad le chéile ag gach stad. Ar ais istigh, líonann na daltaí na ceithre bhosca céadfaí sa Dialann Imscrúdaithe le cuimhní fíora ón tsiúlóid. Críochnaigh trí na rudaí beo agus neamhbheo a aimsíodh a shórtáil agus tríd an gcéadfa ba mhó a chabhraigh a ainmniú.

Cuspóirí foghlama

- Radharc, éisteacht, tadhall agus boladh a úsáid chun rudaí beo agus neamhbheo a thabhairt faoi deara amuigh faoin aer
- An méid a nocht gach céadfa a thaifeadadh ar bhileog bhreathnóireachta shimplí

Roimh an gclog — ullmhúchán

Seiceáil an aimsir agus cúrsa gearr sábháilte timpeall; marcáil ceithre phointe stad (fál/crann, féar, balla/claí, ceapach bláthanna). Priontáil leathanach ceithre bhosca den Dialann Imscrúdaithe do gach dalta (Chonaic mé / Chuala mé / Mhothaigh mé / Fuair mé boladh) nó bileog A4 lipéadaithe; fág na cláir ghearrthóige agus na pinn luaidhe ar na deasca istigh. Lámhainní éadaigh, más mian leat. Báisteach throm: póirse clúdaithe nó fuinneoga oscailte amháin.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
clár gearrthóige	1	dalta	seomra ranga	leabhar crua nó píosa cairtchláir mar thaca faoin bpáipéar
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	bileog A4 ghlan le ceithre bhosca a bhfuil na lipéid Chonaic mé, Chuala mé, Mhathaigh mé, Fuair mé boladh orthu
peann luaidhe	1	dalta	seomra ranga	crián
lámhainní (roghnach, do choirt fhliuch nó do lámha fuara)	1	dalta	tugtha ón mbaile	ní bhaintear ach le dromchlaí tirime sábháilte a roghnaíonn an múinteoir; gan lámhainní

Pointe sábháilteachta

Gan aon bhlaiseadh amuigh faoin aer; ní bhaintear ach le dromchlaí sábháilte a thairgeann tú (gan dealga, neantóga ná bruscar). Comhair na daltaí ag gach stad; duine fásta chun tosaigh agus duine fásta ar deireadh; níonn gach duine a lámha ar fhilleadh isteach dóibh.

Céimeanna teagaisc

- **Ár bhfocail:** Ná cuir ar an gclár ach an dá fhocal agus samplaí beaga bídeacha. Abair iad uair amháin, ansin léirigh beo an slabhra iomlán tabhairt faoi deara díreach sula n-imíonn an rang: déan iontas → smaoinigh ar cad a d'fhéadfá a chloisteáil → seas socair agus do shúile dúnta → ainmnigh an rud a chuala tú i ndáiríre. Cuir cosc roimh ré ar an míthuiscint gur ionann 'breathnóireacht' agus an t-ainm ceart — mol úsáid chúramach na gcéadfaí ar dtús.
- **Ár dtascanna fiaigh:** Taispeáin na ceithre dheilbhín leo féin agus díriú méar orthu agus tú ag ainmniú gach tasc, ionas gur féidir le léitheoirí óga iad a choinneáil ina gcuimhne gan léamh. Leag béim ar na rialacha: gan blaiseadh, gan aon rud a phiocadh mura ndeir tusa é, fanacht leis an ngrúpa.
- **Cad a d'fhéadfaimis a thabhairt faoi deara?:** Cogar idir páirtithe ar dtús, ansin bailigh roinnt smaointe faoi cheithre cheannteideal ar an gclár: radharc, éisteacht, tadhall, boladh — fág ar an gclár iad go dtí go bhfillfidh an rang. Ná tabhair aon rud amach; téann na daltaí amach agus a lámha folamh. Mínigh na rialacha sábháilteachta arís i bhfocail shimplí sula seasann siad i líne.
- **Fiach céadfaí amuigh faoin aer:** Treoraigh ceithre stad (radharc → seasamh socair le héisteacht → tadhall sábháilte → cromadh isteach le boladh a fháil), le 1–2 nóiméad ag tabhairt rudaí faoi deara ag gach ceann. I ndiaidh gach stad, ainmníonn an rang ar fad as béal a chéile rud amháin a d'aimsigh siad le chéile ('Nóinín buí, súile'), agus coinnigh féin an leid sin i do chuimhne. Maireann an seal amuigh 17 nóiméad, an dul amach agus an teacht ar ais san áireamh; má tá moill ort ag teacht go dtí an chéad stad, laghdaigh go trí stad é ach bailigh na ceithre chéadfa ar fad fós. Comhair na daltaí ag gach stad; fanann na dialanna istigh.
- **Ag taifeadadh an mhéid a d'aimsigh ár gcéadfaí:** Ná tabhair amach na cláir ghearrthóige go dtí anois. Na tosaithe cainte ó bhéal ar dtús: Chonaic mé... Chuala mé... Mhottaigh mé... Fuair mé boladh... Athluaigh na leideanna a roinneadh ag na stadanna ionas go líonfar na boscaí folamha le cuimhní fíora, ní le tomhais. Glac le líníocht nó le focal amháin; tabhair na hocht nóiméad iomlána fad atá an tsiúlóid úr ina gcuimhne — ná seol na boscaí abhaile.
- **Cad a chabhraigh ár gcéadfaí linn a thabhairt faoi deara?:** Iarr ar thriúr nó ar cheathrar daltaí bosca amháin as a ndialann a roinnt. Déan comparáid leis an liosta a scríobhadh ar an gclár roimh an tsiúlóid. Athluaigh an difríocht idir rudaí beo (éan, nóinín, duilleog ar an bplanda) agus rudaí neamhbheo (cloch, claí, duilleog thirim a thit), agus go mbraitheann céadfaí éagsúla leideanna éagsúla. Caint amháin agus an sleamhnán ar taispeáint — gan scríbhneoireacht bhreise.

Cad ba cheart a fheiceáil

Líonann formhór na ndaltaí ceithre bhosca le rudaí fíora ón tsiúlóid: planda ildaite nó rud péinteáilte; ceol éan, an ghaoth nó coiscéimeanna; coirt gharbh, balla nó féar; ithir, féar gearrtha nó boladh sábháilte ó bhláth. Áirítear rudaí beo agus rudaí neamhbheo araon. Nuair a bhíonn boscaí folamh, is gnách gurb é an fáth nár athluadh an leid a roinneadh ag an stad — inis arís í seachas rud nua a chumadh. Is é an botún is coitianta, ar gá é a cheartú go séimh, duilleog thirim a thit a bheith ainmnithe mar rud beo.

Míthuisceantí agus idirghabhálacha

- **Ciallaíonn breathnóireacht go gcaithfidh mé ainm ceart an phlanda nó an ainmhí a thabhairt.** — Mol an chéadfa ar dtús: 'Mhóthaigh tú coirt gharbh — sin í an bhreathnóireacht.' Is féidir leis na hainmneacha teacht níos déanaí más eol iad; ní gá an speiceas a thomhas.
- **Tá duilleog thirim a thit ar an gcosán beo mar gur tháinig sí ó chrann.** — Leag béim ar an bpríomhphointe ag an nóiméad sin: tá duilleog atá fós ar an bplanda beo; tá duilleog thirim ar an gcosán neamhbheo. Sórtáil taobh le taobh dhá rud a aimsíodh i ndáiríre, más féidir leat.
- **Is féidir liom an rud a cheapaim a d'fhéadfadh a bheith amuigh ansin a scríobh má rinne mé dearmad ar an tsiúlóid.** — Athluaigh an leid a d'ainmnigh an rang don chéadfa sin ('Ceol éan, cluasa') agus iarr orthu an chuimhne fhíor sin a chur síos — gan rudaí cumtha.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Cleachtadh ó bhéal ar gach tosach cainte leis an múinteoir, ansin líníocht nó focal a dheachtaíonn siad sa bhosca; athluaigh an leid a roinneadh ag an stad sula gcuireann siad síos é.	• Tar éis dóibh na ceithre bhosca a líonadh, fiafraigh díobh cén chéadfa ba mhó a chabhraigh leo agus an raibh an rud sin beo nó neamhbheo.	• Roinnidís rud amháin nár thug a súile faoi deara go dtí gur bhraith céadfa eile é, agus abraidís an raibh sé beo nó neamhbheo, le cúis ón tsiúlóid.

Nasc traschuraclaim

Nascann sé seo le súgradh amuigh faoin aer agus le teanga ó bhéal in Aistear — cleachtann na daltaí na tosaithe cainte 'Chonaic mé / Chuala mé / Mhóthaigh mé / Fuair mé boladh' sula gcuireann siad síos aon rud sa dialann.

